

بررسی رابطه بین اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان

مهسا دانش^۱

^۱کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر نوجوانان شهر رشت بود. روش مورد استفاده در این پژوهش برحسب هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه ی نوجوانان دختر و پسر مقطع دوم دوره متوسطه بود. نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۳۵۰ نفر دانش آموز (۲۰۲ دختر و ۱۴۸ پسر) در نظر گرفته شد که با استفاده از روش خوشه ای چند مرحله ای با خوشه بندی مدارس در ناحیه یک و دو شهر رشت، از هر ناحیه ۴ دبیرستان به صورت تصادفی انتخاب شدند. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه اعتیاد به فضای مجازی یانگ (۱۹۹۸) و مقیاس خطر پذیری نوجوانان ایرانی (۱۳۹۰) استفاده گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از شاخص های توصیفی همچون میانگین و انحراف معیار استفاده و روش آماری تحلیل رگرسیون چندمتغیری به وسیله نرم افزار SPSS انجام شد. یافته ها نشان داد که بین اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0/01$). همبستگی بین رفتارهای پرخطر به نهادهایی مانند آموزش و پرورش یاری می رساند تا با شناسایی این رفتارها که قابل کنترل است از بروز دیگر رفتارها در دانش آموزان پیشگیری نمایند.

واژه های کلیدی: اعتیاد به فضای مجازی، رفتارهای پرخطر، نوجوانان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

ظهور دنیای مجازی در دوران حاضر، تحولی بزرگ در گستره زندگی افراد به وجود آورد، این شبکه ها همه ابعاد زندگی افراد را تحت تاثیر خود قرار داده اند و به نوعی تمامی ابعاد حیات فردی و جمعی ما متاثر از این فناوری هاست. فضای مجازی به تنهایی ابزاری بی زیان است، اما استفاده افراطی و نادرست از آن خطراتی را در پی دارد. (آهنگرزاده رضایی و مرادی، ۱۳۹۴) طبق گفته ی برخی از صاحب نظران آسیب های اجتماعی ابتدا در فضای مجازی آغاز می شود و آسیب های اجتماعی به اعتیاد تکنولوژیکی مربوط است (گریفیت، ۲۰۰۱). ویژگی هایی از قبیل: گمنام ماندن، مشاهده الگوهای منفی، تجربیات خوشایند زمینه را برای رفتارهای پرخطر نیز ایجاد میکند. (فوگل و نیهماد، ۲۰۰۹). رفتارهای پرخطر رفتارهای مخربی هستند که پیامدهای منفی و مشکل سازی را برای فرد به دنبال دارند و گاهی به دیگر افراد جامعه نیز آسیب های جبران ناپذیری وارد می نمایند (کورن و بونی-نواچ، ۲۰۱۸). رایج ترین تعریف اعتیاد به اینترنت آن است که اینترنت باعث وابستگی رفتاری در افراد شود (دونگ و همکاران، ۲۰۱۴) تاکنون پژوهش های بسیاری در خصوص اعتیاد به فضای مجازی و آسیب های ناشی از آن توسط پژوهشگران انجام شده است. آستیناویسین و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که اعتیاد به اینترنت به مشکلات سلامت جسمانی، اضافه وزن، عدم فعالیت بدنی و و اختلال های بینایی مربوط است. بارنای و همکاران (۲۰۱۵) با تحقیقات خود نشان دادند که اعتیاد به فضای مجازی منجر به پریشانی و اختلال چشمگیر در عملکرد روانشناختی، اجتماعی، تحصیلی و یا شغلی میگردد. ین و همکاران (۲۰۰۷) در یافته های خود گزارش نمودند، بین نوجوانانی که به فضای مجازی اعتیاد دارند بانوجوانانی که اعتیاد به مواد مخدر دارند اشتراکاتی وجود دارد، در هر دو گروه اختلالات رفتاری، کشمکش با والدین و به طور کلی آشفتگی در کانون خانواده مشاهده می شود. هیچ یک از افراد جامعه از عواقب ناگوار رفتارهای تهدیدکننده سلامت در امان نیستند، اما برخی از گروه های سنی از جمله نوجوانان در معرض خطر بیشتری قراردارند. نوجوانان امروزه، زمان زیادی از زندگی خود را در فضای مجازی که توسط رسانه ها، به خصوص رایانه، اینترنت و موبایل احاطه شده می گذرانند (پرنسکی، ۲۰۰۳) بسیاری از آنان، برای فرار از مشکلات و از بین بردن حالت های روانی منفی و اضطراب در زندگی به اینترنت و فضای مجازی روی می آورند که این امر موجب دوری از فعالیت های اجتماعی در آن ها نیز میگردد (تکانات و توپالوگلو، ۲۰۱۵). این فضای مهیج جذابیت ها و قابلیت های بسیار متفاوتی را پیش روی آنان گذاشته و در قالب یک رایانه شخصی یا یک تلفن همراه به راحتی و بدون هیچگونه محدودیتی انواع اطلاعات را در اختیار آنان قرار میدهد این در حالی است

---

¹Griffith

²Fogel & Nehmad

³Korn & Bonny-Noach

⁴Dong

⁵Weinstein,A

⁶Burnay

⁷Yen

⁸Prensky

⁹Tekkanat & Topaloglu

که والدین به دلایل مختلف اطلاعات کافی از این قبیل موارد را ندارند، زیرا نسل پیشین در محیطی رشد یافته اند که به این فضا دسترسی نداشته و این طبیعی است که در جریان استفاده فرزندان خود از فضای مجازی و ابعاد آن نباشند، از طرفی با بالا رفتن سن فرزند این نظارت به دلایلی -مانند استقلال فکری از والدین و رفتن به سمت و سوی آزادی های بیشتر فردی کاهش می یابد.

با توجه به اینکه نوجوانان سرمایه های کشور می باشند و شیوع گسترده اعتیاد به فضای مجازی و رفتارهای پرخطر در بین آنان، با هدر رفتن پتانسیل های خلاق و سازنده جامعه همراه است، شناسایی عوامل تهدید کننده سلامت روانشناختی و جسمانی آنان از اهمیت به سزایی برخوردار است. از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان مقطع متوسطه دوم شهر رشت می باشد.

۲. روش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه دانش آموزان دوره متوسطه دوم شهر رشت بود. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران ۳۵۰ نفر در نظر گرفته شد. با توجه به پراکندگی جامعه آماری، نمونه آماری با استفاده از روش خوشه ای چند مرحله ای با خوشه بندی مدارس بر اساس ناحیه و سپس انتخاب یک خوشه به صورت تصادفی انجام شد. جهت نمونه گیری چهار دبیرستان پسرانه و چهار دبیرستان دخترانه انتخاب شد. داده های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده و به منظور بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون چولگی و کشیدگی، و به منظور سنجش فرضیات، از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی همزمان و توسط نرم افزار SPSS تحلیل شد.

آزمون اعتیاد به اینترنت توسط یانگ (۱۹۹۸) با ۲۲ پرسش طراحی و به روش لیکرت بین صفر تا چهار نمره گذاری شده است؛ به این صورت که به پاسخ اصلا، نمره صفر؛ خیلی کم، نمره یک؛ کم، نمره دو؛ زیاد، نمره سه و به گزینه خیلی زیاد، نمره چهار تعلق میگیرد و دامنه نمره هر فرد در پرسشنامه بین ۰ تا ۸۰ است. نمرات کسب شده هر فرد را در سه گروه طبقه بندی مینماید: الف) کاربر عادی ب) کاربری که به دلیل استفاده زیاد دچار مشکلاتی شده است، ۳. کاربر معتاد که استفاده افراطی، او را وابسته کرده و نیاز به درمان دارد. در ایران نیز علوی و همکاران (۲۰۱۰) روایی و پایایی این پرسشنامه را بررسی نموده و نتیجه گرفته اند که نسخه ترجمه شده آن از روایی (۰/۸۸) و پایایی (۰/۷۲) خوبی برخوردار است.

برای سنجش گرایش به رفتارهای پرخطر، از مقیاس خطرپذیری جوانان ایرانی (LARS) استفاده شده است. زاده محمدی، احمدآبادی و حیدری (۱۳۹۰) این پرسشنامه را در ۳۸ عبارت تدوین نمودند که آسیب پذیری نوجوانان در ۷ دسته رفتارهای پرخطر همچون خشونت، سیگار کشیدن، رانندگی مخاطره آمیز، مصرف مواد مخدر، مصرف الکل، رابطه و رفتار جنسی و گرایش به جنس مخالف را میسنجد. پاسخ دهندگان موافقت یا مخالفت خود را با این گویه ها در یک مقیاس ۵ گزینه ای

از کاملاً موافق با نمره ۵ تا کاملاً مخالف با نمره ۷ بیان میکنند. پایایی این ابزار به شیوه آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی ۰/۹۴ آمده است.

۳. نتایج

فرضیه اصلی پژوهش این است که اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان مقطع دبیرستان شهر رشت به طور معناداری پیش بینی می شود. رفتارهای پرخطر در این تحقیق، دارای ۷ بعد است که رابطه آنها با اعتیاد به فضای مجازی موردسجش واقع شده است برای آزمون این فرضیه از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد.

جدول ۱: شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه ها	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین	کمترین
رفتارهای پرخطر	رانندگی خطرناک	۱۲/۵۸	۵/۶۱	۳۰	۶
	خشونت	۱۰/۷۸	۵/۱۵	۲۵	۵
	سیگار کشیدن	۷/۶۱	۴/۵۰	۲۵	۵
	مصرف مواد مخدر	۱۱/۳۴	۵/۲۰	۳۷	۸
	الکل	۱۰/۷۱	۶/۰۳	۳۰	۶
	رابطه با جنس مخالف	۹/۳۰	۴/۷۸	۲۰	۴
	رابطه و رفتار جنسی	۷/۳۹	۴/۰۸	۲۰	۴
	رفتار پرخطر	۷۴/۷۴	۲۵/۸۳	۱۶۲	۳۸
	استفاده از فضای مجازی	۴۷/۴۹	۱۷/۷۷	۱۰۰	۲۵

جدول فوق میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای پرخطر و استفاده از فضای مجازی و نیز مؤلفه های آنها را نشان می دهد.

به منظور استفاده از رگرسیون خطی ساده در جهت بررسی فرضیه ها نیاز به برقراری حداقل ۲ پیش فرض مهم است. از این رو، ابتدا این پیش فرض ها که شامل قرار داشتن متغیرهای پژوهش در سطح فاصله ای/نسبی و نرمال بودن متغیر وابسته است مورد بررسی قرار گرفت.

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع نمرات از آزمون های چولگی و کشیدگی استفاده شد. از آنجایی که نتایج آزمون های چولگی و کشیدگی متغیرهای، رفتارهای پرخطر و استفاده از فضای مجازی بین +۲ و -۲ قرار گرفتند، می توان گفت که توزیع نمرات این متغیرها حالتی نرمال دارند.

جدول ۲: نتایج همبستگی متغیر وابسته با متغیر استفاده از فضای مجازی

متغیرها	میزان همبستگی	سطح معناداری
رانندگی خطرناک	۰/۳۵۷**	۰/۰۰۱
خشونت	۰/۶۱۶**	۰/۰۰۱
سیگار کشیدن	۰/۳۹۷**	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	۰/۳۰۶**	مصرف مواد مخدر
۰/۰۰۱	۰/۳۴۴**	الکل
۰/۰۰۱	۰/۴۵۳**	رابطه با جنس مخالف
۰/۰۰۱	۰/۳۵۳**	رابطه و رفتار جنسی
۰/۰۰۱	۰/۵۵۲**	رفتار پرخطر

$$p < 0.05^*, p < 0.01^{**}$$

بر اساس نتایج جدول فوق، بین استفاده از فضای مجازی با رفتار پرخطر با میزان ۰/۵۵۲- همبستگی معناداری وجود دارد. همچنین بین استفاده از فضای مجازی و سایر رفتارهای پرخطر نیز همبستگی معناداری وجود دارد.

جدول ۳: خلاصه نتایج معادله رگرسیونی استفاده از فضای مجازی با رفتارهای پرخطر

متغیر وابسته	همبستگی R چندگانه	ضریب تعیین R ²	ضریب تعیین تعدیل شده	F	سطح معناداری
رفتارهای پرخطر	۰/۵۵۲	۰/۳۰۴	۰/۳۰۲	۱۵۲/۱۵	۰/۰۰۱

با توجه به مقادیر Δ و سطح معناداری استفاده از فضای مجازی که کمتر از ۰/۰۵ است مشاهده می شود مقدار پیش بینی آن معنادار است ($P < 0.05$). بر این اساس، با افزایش یک واحد در استفاده از فضای مجازی به اندازه ۰/۵۵۲ واحد افزایش در رفتارهای پرخطر نوجوانان وجود دارد.

جدول ۴: خلاصه نتایج معادله رگرسیونی استفاده از فضای مجازی با ابعاد رفتارهای پرخطر

متغیر وابسته	همبستگی R چندگانه	ضریب تعیین R ²	ضریب تعیین تعدیل شده	F	سطح معناداری
رانندگی خطرناک	۰/۳۵۷	۰/۱۲۷	۰/۱۲۵	۵۰/۷۲	۰/۰۰۱
خشونت	۰/۶۱۶	۰/۳۸۰	۰/۳۷۸	۲۱۲/۹۲	۰/۰۰۱
سیگار کشیدن	۰/۳۹۷	۰/۱۵۸	۰/۱۵۵	۶۵/۲۲	۰/۰۰۱
مصرف مواد مخدر	۰/۳۰۶	۰/۰۹۴	۰/۰۹۱	۳۵/۹۲	۰/۰۰۱
الکل	۰/۳۴۴	۰/۱۱۸	۰/۱۱۶	۴۶/۷۷	۰/۰۰۱
رابطه با جنس مخالف	۰/۴۵۳	۰/۲۰۵	۰/۲۰۳	۸۹/۸۲	۰/۰۰۱
رابطه و رفتار جنسی	۰/۳۵۳	۰/۱۲۵	۰/۱۲۲	۴۹/۶۸	۰/۰۰۱

با توجه به نتایج جدول، متغیر استفاده از فضای مجازی وارد معادله رگرسیون شده و با میزان همبستگی ۰/۳۵۷، ۰/۶۱۶، ۰/۳۹۷، ۰/۳۰۶، ۰/۳۴۴، ۰/۴۵۳ و ۰/۳۵۳ توانسته ۱۲/۷، ۸۳/۸، ۱۵/۸، ۹/۴، ۱۱/۸، ۲۰/۵ و ۱۲/۵ درصد به ترتیب از واریانس رانندگی خطرناک، خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، الکی، رابطه با جنس مخالف و رابطه و رفتار جنسی را تبیین نماید. نتایج F نشان می دهد سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۵ است و از این رو مدل معنادار است. با توجه به مقادیر Δ و سطح معناداری استفاده از فضای مجازی که کمتر از ۰/۰۵ است مشاهده می شود مقدار پیش بینی آن در هر تمامی متغیرهای وابسته

رانندگی خطرناک، خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، الکل، رابطه با جنس مخالف و رابطه و رفتار جنسی معنادار است ($P < 0/05$). بر این اساس، با افزایش یک واحد در استفاده از فضای مجازی به اندازه ۰/۳۵۷، ۰/۶۱۶، ۰/۳۹۷، ۰/۳۰۶، ۰/۳۴۴، ۰/۴۵۳ و ۰/۳۵۳ واحد افزایش به ترتیب در رانندگی خطرناک، خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، الکی، رابطه با جنس مقابل و رابطه و رفتار جنسی نوجوانان وجود دارد. بنابراین با توجه به یافته‌های به دست آمده، فرضیه های پژوهش تأیید می‌شود.

۴. بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه بین اعتیاد به فضای مجازی و گرایش به رفتارهای پرخطر نوجوانان انجام گردید. نتایج نشان داد که بین اعتیاد به فضای مجازی و افزایش رفتارهای پرخطر در نوجوانان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با یافته های پژوهش محبی و همکاران (۱۳۹۵)، آستیناویسین و همکاران (۲۰۱۶)، همسو بوده است که نشان دادند بین میزان استفاده از فضای مجازی با میزان گرایش به رفتارهای پرخطر رابطه مستقیمی وجود داشته است. در تبیین این یافته پژوهشی میتوان به دیدگاه شک و شیو (۲۰۱۶) اشاره نمود که معتقدند نوجوانان گروهی پرخطر برای استفاده از فضای مجازی محسوب میگردند و در دو دهه اخیر، افزایش اعتیاد به اینترنت در کودکان و نوجوانان و روابط نامطلوب بین رفتارهای اعتیادآور اینترنتی و سلامت جسمی روانشناختی افراد به طور مداوم گزارش شده است. در فضای مجازی نوجوانان با تمام گروه های سنی ارتباط برقرار می کنند و این عدم تناسب در ویژگی های سنی، رشدی و شناختی می تواند منجر به گرایش نوجوان به سمت انحرافات اجتماعی شود. همچنین نتایج پژوهش نشان داد بین استفاده از فضای مجازی و ابعاد رفتارهای پرخطر نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتیجه به دست آمده با نتیجه پژوهش رشید و همکاران (۱۳۹۴) و یین و همکاران (۲۰۰۷) همسو می باشد.

در تبیین این یافته میتوان گفت یکی از ویژگی های دوران نوجوانی استقلال و عدم وابستگی است که نوجوان به آن تمایل می یابد اما با توجه به تغییرات سریع جوامع امروزه ممکن است در این زمان برخی از نوجوانان به سمت انواع رفتارهای پرخطر که نوعی از آسیب اجتماعی است گرایش یابند. در این زمان نوجوان از خانواده به سوی جامعه کشیده می شود و به دنبال دستیابی به یک جایگاه اجتماعی مورد پذیرش در بین همسالان است و زمینه های خطر جویی و کنجکاو و هیجان طلبی که در این سنین اتفاق می افتد می تواند گرایش به انجام رفتار های پرخطر را افزایش دهد. نوجوان نباید در این دوره احساس تنهایی کند و والدین نباید آنان را به دلیل رفتار های متفاوتی که ممکن است انجام می دهند رها کنند زیرا که بسیاری از رفتارهای پرخطر همچون مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و روابط جنسی نامطمئن در سنین قبل از ۱۸ سالگی اتفاق می افتند (برگمن و اسکات، ۲۰۰۱) و طبق تحقیقات انجام شده مصرف مواد مخدر، خشونت و رفتارهای جنسی علت بسیاری از مرگ و میرهای سنین نوجوانی می باشد (لیندبرگ، بوگست و ویلیامز، ۲۰۰۰). یافته ها نشان دادند بین رفتارهای پرخطر در نوجوانان همبستگی بالایی وجود دارد و مشاهده هر یک از این رفتارها در نوجوان، پیش بینی کننده قوی دیگر رفتارها نیز می باشد، به طور مثال

^۱Shek, & Yu

^۲Yen

^۳Bergman & Scott

^۴İndberg, Boggest, Williams

مصرف مشروب یا مواد مخدر، احتمال مرتکب شدن به دیگر رفتارهای پرخطر را نیز افزایش می دهد. کارگرگ و همکاران (۲۰۰۳) در پژوهش خود اذعان نمودند که استفاده از الکل با رفتارهای پرخطر دیگر مثل رابطه جنسی ناسالم، بارداری ناخواسته، رانندگی خطرناک و تصادفات جاده ای، خشونت و همچنین فعالیت های مجرمانه رابطه دارد. در نتیجه پیشگیری نیز بهتر است از این سن آغاز گردد والدین و خانواده ای که فرد عضوی از آن است نقش مهمی در بروز رفتار های پرخطر در آن فرد دارد، و با توجه به شیوع بیشتر این رفتارها در بین پسران، توجه بیشتری به این گروه معطوف شود افزایش اطلاعات و آگاهی خانواده ها در این زمینه به خصوص والدینی که فاصله سنی بیشتری با فرزندان شان دارند بسیار حایز اهمیت است. شناخت ویژگی های رشدی نوجوانان، آشنایی با خطراتی که نوجوانان را تهدید می کند، تغییرات جسمی و روانی و اجتماعی آن ها در سنین مختلف، شیوه های درست فرزند پروری و مواردی از این قبیل می تواند خانواده ها را به سمت پیشگیری از اعتیاد و آسیب های اجتماعی و کاهش بروز رفتار های پرخطر در فرزندان شان رهنمون سازد. آسیب های اجتماعی می تواند از بستر جامعه وارد مدارس نیز شود و کودکان و نوجوانان را در آن محیط مورد تهدید قرار دهد. بنابراین برای جلوگیری از آسیب های احتمالی باید برنامه های آموزشی متناسب با سن و درک و فهم آن ها برایشان در نظر گرفته شود. این امر با برنامه ریزی های کوتاه مدت و بلند مدت و همکاری نهاد های مختلف میسر می گردد. آموزش برخی مهارت ها نهادینه کردن برخی مسائل در کودکان و نوجوانان به منظور مواجهه موثر با نیازها و تغییرات زندگی روزانه در کاهش خطر پذیری موثر است از این قبیل می توان به جامعه پذیر شدن، مهارت های حل مسئله، اعتماد به نفس بالا داشتن، مهارت های ارتباط اجتماعی، مثبت اندیشی، ایجاد احساس پیوند با خانواده و مدرسه، ایجاد نگاه منفی نسبت به مواد مخدر، مهارت های خود مراقبتی و ... اشاره نمود که سبب می شود فرد مسئولیت اجتماعی خود را بدون آسیب رساندن به خود بپذیرد. با توجه به اهمیت متغیرهای این پژوهش پیشنهاد میشود که این متغیرها با سایر متغیرهای دیگر همچون خودتنظیمی تحصیلی، و مهارت های اجتماعی مورد بررسی واقع شود. با توجه به اهمیت موضوع و گسترش روز افزون شبکه های اینترنتی و سهولت در دسترسی به آن، پیشنهاد میگردد فرهنگ بهره گیری از فضای مجازی و مهارت های زندگی از سنین کودکی توسط خانواده، مربیان و رسانه ها به آنان آموزش داده شود، و با شناسایی سطح رفتارهای پرخطر دانش آموزان در مدارس، حضور مشاوران خانواده و مدرسه را در مدارس پررنگ تر گردد.

منابع

- آهنگرزاده رضایی سهیلا، مرادی یاسر. بررسی اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه (۱۳۹۱) مجله پرستاری و مامایی: ۱۳(۵): ۴۳۹-۴۳۴
- زاده محمدی، علی؛ احمدآبادی؛ زهره و حیدری، محمود. (۱۳۹۰) تدوین و بررسی ویژگیهای روانسنجی مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار). شماره ۳. ص ۱۱۵-۱۷۸
- رشید، خسرو (۱۳۹۴). رفتارهای پرخطر در بین دانش آموزان نوجوان دختر و پسر شهر تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی. شماره ۵۷. ص ۵۶-۳۱

محبی، سلیمان؛ زنجانی، حبیباله و ساروخانی؛ باقر (۱۳۹۵) مطالعه جامعه شناختی استفاده از فضای مجازی و تأثیر آن بر کجروی اجتماعی در بین دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهر کرمانشاه. فصلنامه علمی-پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال دهم، شماره چهارم، ص ۳۳-۵۸

Bergman, M. M., & Scott, J. (2001). Young adolescents well-being and health-risk behaviors: Gender and socioeconomic differences. *Journal of Adolescence*, 24, 183-197.

Burnay, J., Billieux, J., Blairy, S., & Larøi, F. (2015). Which psychological factors influence Internet addiction? Evidence through an integrative model. *Computers in Human Behavior*, 43, 28-34.

Carr-Gregg, M. R. C., & Grover, S. R. (2003). Risk taking behaviour of young women in Australia, screening for health-risk behaviours. *The Medical Journal of Australia*, 178(12), 111-444.

Dong T, Cheng N. Wu, Y. J. A study of the social networking website service in digital content industries: The Face book case in Taiwan. *Comput Hum Behv.* 2014; (30):708-714

Fogel, J., & Nehmad, E. (2009). Internet social network communities: Risk taking, trust, and privacy concerns. *Computers in human behavior*, 25(1), 153-160.

Griffiths, M. (2001). Sex on the Internet: Observations and implications for Internet sex addiction. *Journal of sex research*, 38(4), 333-342

Korn, L., & Bonny-Noach, H. (2018). Gender differences in deviance and health risk behaviors among young-adults. *Substance Use & Misuse*, 53(1), 59-69

Lindberg, L. D., Boggess, S., Williams, S. (2000). Multiple threat: The co-occurrence of teen health risk behaviors [On-Line]. Available: <http://www.urban.org/UploadedPdf/multiplethreats.pdf>.

Premsky, M. (2003). "Digital game-based learning". *Computers in Entertainment- (CIE)*, 1(1), 11-11.

Shek, D. T., & Yu, L. (2016). Adolescent internet addiction in Hong Kong: prevalence, change, and correlates. *Journal of pediatric and adolescent gynecology*, 29(1), S22-S30.

Tekkanat, E., & Topaloglu, M. (2015). The Assessment of High Schoolers' Internet Addiction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 205, 664-670

Weinstein, A., Dorani, D., Elhadif, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A., & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. *Annals of Clinical Psychiatry*, 27(1), 4-9.

Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C. F., Wu, H. Y., & Yang, M. J. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of adolescent health*, 41(1), 93-98.